

וזה שהכתוב מוציא איסור אכילה והנאה בלשון "לא תבשל" הוא משום שבדרך כלל מביא הבישול לידי אכילה או הנאה).
וראה בביאור לרש"י כי תשא לד, כו.

שם: חף עגל וכנש בכלל גדי, שאין גדי אלא לשון ולד רך

בגמרא (חולין קיג, ב) נאמר "כל מקום שנאמר גדי סתם, אפילו פרה ורחל במשמע", ואילו רש"י כותב "עגל וכבש" - כי "אין גדי אלא לשון ולד רך".

אלא שממה שכותב רש"י בחולין שם (ד"ה מחד קרא. ושם קיד, א ד"ה בחלב אמו) "עגל וטלה" - מוכח שגם בדרך ההלכה המשמעות של "גדי" היא "ולד רך" (ובחינוך מצוה קב: "שאינ גדי אלא לשון בהמה, והוציא בלשון גדי לפי שהבשר הוא דבר רך כגדי").

ומה שנאמר בגמרא "פרה ורחל", יש לומר:

א. בדרך ההלכה אין חילוק בזה (אבל לפי זה דוחק קצת הלשון "במשמע").

ב. הכוונה היא ל"ולד" הפרה והרחל. ולפי זה יומתק גם כן השינוי ל"פרה" (ולא "פר" או "שור", וכרגיל, שברוב המקומות המדברים בזכרים ובנקבות נקט לשון זכר). וראה גם רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ט ה"ג: "וגדי הוא כולל ולד השור ולד השה ולד העז".

נג, כ

הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי אשר הכנותי: אשר זמנתי למה לך, זהו פשוטו. ומדרשו, אל המקום אשר הכנותי, כנר מקומי ניכר כנגדו. זה אחד מן המקראות שאומרים שנית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה.

צריך ביאור:

א. מה קשה כאן בפשוטו של מקרא.

ב. מדוע מעתיק שוב את המלים "אל המקום אשר הכנותי" בפירוש המדרש.

ג. לשם מה מוסיף "וזה אחד מן המקראות כו".

ד. בתנחומא נאמר "שבית המקדש שלמטן מכוון כנגד בית המקדש שלמעלן", ואילו רש"י מדייק "שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה".

והביאור:

לרש"י הוקשה - במה נעשתה ארץ ישראל מוכנה וראוי לביאת בני ישראל? הרי לא מצינו שהשתנה אז בה משהו לגבי מצבה לפני זה. יתר על כן: מהמשך הפרשה מוכח שהארץ לא היתה מוכנה לקלוט את עם ישראל, כי ישבו בה עדיין שבעת האומות שהי' צורך לגרשם ולהכחידם.

לכן מפרש "אשר זמנתי לתת לכם": כשמזמינים אורח לבית, אין בזה פעולה של הכנה, ואין זו אלא הזמנה בפה בלבד; ואף כאן - "זימן" הקב"ה את ארץ ישראל לשם נתינתה לעם ישראל בעתיד, אבל בארץ לא נעשתה שום פעולה.

אמנם, מאחר ש"הכנה" בדרך כלל פירושה הכשרה ושינוי ניכר בדבר, לכן מביא רש"י פירוש נוסף, שלפיו אמנם היתה הכנה והכשרה ב"מקום" (במקום המקדש של מעלה).

לכן מדייק "שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה", כי ההכנה הי' ב"מקדש של מעלה" (מקומו נעשה "ניכר כנגד" מקדש של מטה).

ורש"י מעתיק שוב את המלים "אל המקום אשר הכינותי", כדי לרמוז שלפירוש זה משתנה הפירוש של מה שנאמר "אל המקום" (ולא "אל הארץ"), וכן אתי שפיר יותר מה שנאמר "אשר הכינותי" (כנ"ל).

אמנם, מסתבר שכשמקדש שלמעלה "הוכן" - השפיע הדבר על מקום המקדש של מטה, שהוא "ניכר" ומכוון כנגדו (וכפי שמצינו בפסוק "וזה שער השמים" (ויצא כח, יז) - שם מביא רש"י לראשונה שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה - שיעקב הרגיש את קדושת המקום, כאמרו "מה נורא המקום הזה"). ולכאורה אין זה מתאים להמשך הפרשה, שם מודגש שארץ ישראל (כולל מקום המקדש) לא נעשתה מוכנה אז (אפילו) לביאת בני ישראל לארץ?

לכן מוסיף רש"י ומבאר "וזה אחד מן המקראות שאומרים שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה":

אין הכוונה שבאותו הזמן היתה ההכנה שבית המקדש של מעלה נעשה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, אלא "הכינותי" את "המקום" מאז ומקדם, כי אין זה הפסוק שבו הוא מקום אמירה זו - אין זה אלא "אחד מן המקראות" (הרבים, ומהם שקדמו לו) האומר ענין זה.

ענינים מופלאים

הראשונים נחלקו בדעת אביי (סנהדרין מז, ב) שסובר ש"הזמנה מילתא היא" - יש אומרים שגם הזמנה בדיבור מילתא היא, ויש אומרים שלא מילתא היא (ראה חידושי הר"ן שם. תוד"ה שם מח, א. שלטי גבורים לברכות כג, ב).

יש לומר שזוהי הנפקא מינה בין שני הפירושים שברש"י:
 לפירוש הראשון אומר הכתוב "אשר הכנותי" על הזמנה בעלמא, ללא פעולה
 של הכנה והכשרה (ראה לעיל); ולפי זה גם הזמנה בדיבור מילתא היא.
 ואילו לפירוש השני קאי "אשר הכנותי" על חידוש ושינוי בדבר ("כבר מקומי
 ניכר כנגדו"), ולפי זה מסתבר שהזמנה בדיבור לאו מילתא היא.

שם: אשר זמנתי לתת לכם. זהו פשוטו, ומדרשו... כבר מקומי ניכר כנגדו
 ישנם שני הבדלים בין "פשוטו" ל"מדרשו":
 א. לפי פשוטו "מקום" פירושו ארץ ישראל, בהתאם למשמעות פשוטות המשך
 הפרשה; ולפי מדרשו הכוונה היא למקום המקדש.
 ב. לפי פשוטו ההכנה שבכתוב היא הכנה למטה, כפשוטה; ולפי מדרשו - הכנה
 רוחנית, במקדש של מעלה.
 (אבל מובן שעיקר כוונת רש"י ב"פשוטו" וב"מדרשו" היא לענין השני).

שם: אשר זמנתי לתת לכם. זהו פשוטו, ומדרשו... כבר מקומי ניכר כנגדו
 הפירוש הראשון מתאים יותר להמשך הפרשה, שמשמעו שמדובר בארץ ישראל;
 ואילו לפירוש השני מובנת יותר מדוע נאמר תיבת "המקום", לא "הארץ", כי
 הכנה זו מתייחסת למקום המקדש - לא לארץ ישראל.
 ולהעיר ממה שנתבאר בביאור לרש"י וארא ח, ב, שכאשר כותב הוא "פשוטו"
 הכוונה למשמעות המלה, ואילו "פשוטו של מקרא" משמעו המשך הפרשה.

שם: שנית המקדש של מעלה מכון כנגד נית המקדש של מטה
 רש"י כבר הביא ענין זה לעיל בפירושו - ויצא כח, יז. בשלח טו, יז (ושם:
 "כסא של מעלה"). ולהעיר, שבפרשת בשלח אינו מקדים לציין "ומדרשו", כפי
 שאומר כאן.

נג, כג
 כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל האמרי והחתי והפרזי והכנעני החוי
 והיבוסים והכחדתיו

הטעם שאין רש"י מפרש כאן מדוע נזכרו שש אומות בלבד, בעוד שלהלן
 (תשא לג, ב. לד, יא) עומד על שאלה כזו ומתרצה, יש לומר: